

Radiodj **Stef Lokin** tijdens een uitzending van de Concertzender.

Live optreden van **Pouya Azimi** (17) op viool en **Domonkos Hegyi** (19) op piano bij de Concertzender.

Muzikale ontdekkingsstocht, van viool naar solosteelpan

INTERNETRADIO De Concertzender bestaat veertig jaar. Hoe een klein station met *fine music* zich ontwikkelde tot een muzikale goudmijn met 24 themakanalen. Van het Amsterdamse kabelnet tot het wereldwijde internet.

Door onze medewerker **Vincent Bijlo**

Wat gebeurt er als je 24 uur achter elkaar naar Gregoriaanse muziek luistert? Word je etherisch, verdamp je en vaar je ten hemel? Hoe voelt het om je oren langdurig vol te pompen met Hardbop? Ga je je gedragen alsof je twee liter van de sterkste espresso tot je genomen hebt?

Je kunt het uitproberen op Concertzender.nl. De zender laat zo ongeveer alle muziekgenres die de mens in de afgelopen 2000 jaar heeft ontwikkeld - tot pop, techno, experimentele elektronische muziek, folk en trance aan toe.

Aad van Nieuwkerk, die later directeur zou worden, was er vlak na de oprichting al bij. „Ik werkte als dienstweigeraar bij de blindenbibliotheek aan het Molenpad in Amsterdam, ik was daar opnametechnicus.

Een collega die net als vrijwilliger bij de Concertzender was begonnen, zei: 'Is dat niet leuk voor jou? We kunnen technici heel goed gebruiken.'

Ik ging, ik werd presentator en technicus, in die studio boven muziekcentrum De IJsbreker. Als je aan het presenteren was tijdens een concert, hoorde je van beneden het applaus in de uitzending, het was harder dan je eigen stem. We hebben een keer '4.33' van John Cage in de studio gedaan. Gewoon, de microfoons openzetten en laten horen wat er van beneden kwam."

(Dit behoefte enige uitleg. Componist John Cage schreef in 1952 het stuk '4.33'. Dat gaat zo. De pianist loopt naar de pia-

no, drukt een stopwatch in die hij in zijn hand heeft, en raakt gedurende 4 minuten en 33 seconden geen toets aan. Je hoort alleen de geluiden die je normaal niet zou horen.)

'Ernstige muziek'

Na een paar studioverhuizingen, de zender kreeg intussen steeds meer vrijwilligers en luisteraars, luidde het bestuur in 1992 de noodklok. Dat had het bestuur al wel vaker gedaan. De zender heeft altijd de eindjes maar net aan elkaar kunnen knopen.

Van Nieuwkerk: „Toen gebeurde er een wonder. BumaStemra, de organisatie die muziekrechten regelt, was betrokken bij de oprichting van Radio Noordzee Nationaal, om het popproduct van eigen bodem te promoten. Nou zat er in het bestuur van BumaStemra een componist van serieuze muziek, Konrad Boehmer. Hij kon alleen met die oprichting instemmen als er ook een substantieel bedrag beschikbaar zou komen voor de ernstige muziek, ik hoor het hem nog nadrukkelijk zeggen, met die mooie sonore stem en dat Duitse accent: *'ernstige muuzie-eiek...'* En zo gebeurde."

Vanaf 1 juni 1993 was de Concertzender Amsterdam ontgroeid. Het station was toen bijna overal in Nederland op de kabel te ontvangen en begon uit te zenden via een satellietkanaal. Van Nieuwkerk werd directeur. Dat bleef hij tot 1998. Toen leek er, na vele omzwervingen (de zender kwam even onder de hoede van Veronica, tot afgrijzen van een aantal andere vrijwilligers, daarna van de VPRO) een veilige haven gevonden bij de NOS. Maar ook aan de samenwerking met de landelijke publieke omroep kwam weer

een eind. Het kanaal in de digitale ether, (DAB+), dat de Concertzender in 2004 kreeg toegewezen, werd in 2006 gekaapt door de nieuwe publieke zender Radio 6. De samenwerking tussen de verschillende partijen verliep daarna steeds stroever. De publieke omroep wist niet goed wat ze aan moest met al die eigenwijze mensen die niet zo strak in muziekgenres dachten als men in Hilversum gewoon was. In 2009 werden de banden definitief verbroken, de Concertzender keerde weer terug naar waar het ooit allemaal begon, Amsterdam. Maar intussen was er een nieuwe manier van uitzenden die veel minder kostte dan etherfrequenties en een satellietkanaal: het wereldwijde internet. Dat gaf ook de mogelijkheid om themakanalen te programmeren in alle genres die ook op de hoofdzender te horen zijn.

Luistercijfers niet leidend

Die themakanalen bestaan nog steeds, het zijn er inmiddels 24, de studio is nu gevestigd op de Ganzenmarkt in Utrecht, boven Theater Kikker. Daarvandaan vult men nog steeds de muzikale ruimte die Hilversum 4, later Radio 4, nu NPO Klassiek, open laat.

„NPO Klassiek," zegt de huidige directeur Sem de Jongh, „is precies wat de naam zegt. Klassiek. Ze doen weinig aan jazz en wereldmuziek, omdat ze denken dat de luisteraars dan afhaken.

In andere landen wordt er binnen publieke omroepen heel anders over gedacht, daar draaien ze regelmatig genres door elkaar. Dat doen wij ook, bij ons zijn de luistercijfers niet leidend."

Dat niet-leidend zijn resulteert in grote muzikale ontdekkingen.

Je valt bijvoorbeeld midden in *Geen Dag Zonder Bach*, samengesteld door Govert-Jan Bach - verre familie, maar toch, familie. We horen de cantate 'Was Frag Ich Nach Der Welt', die Bach in de zomer van 1724 schreef voor de negende zondag na Trinitatis.

Steelpan met een balletje

Of we horen de Amerikaanse slagwerker en componist Fast Forward, die onlangs zeventig werd. Hij is een virtuoos op de steelpan. We luisteren naar drie stukken voor solosteelpan. In het eerste stuk speelt hij de steelpan met een zeer snel ronddraaiend balletje.

En wat dacht je van Daud Khan, de maestro van de traditioneel-klassieke Afghaanse muziek, waarvan zo weinig opnames bestaan omdat het land altijd geteisterd wordt door burgeroorlogen en geopolitieke twisten.

Dan opeens weer: jazz, blues en het kauwgomplaatjesgevoel in *Het Paleis van de Weemoed*. De vaderlandse held op de knoppenaccordeon Johnny Meijer. „Wiens leven," vertelt presentator Sjaak Roodenburg, „zich kenmerkte door nogal wat treurigheid. Dat had zeker te maken met zijn opvliegende karakter en zijn hang naar Koning Alcohol."

Dan *De Wandeling*, een programma van Thijs Bongers, waarin hij zich verbaast over de rijpheid van de jeugdige Felix Mendelssohn. Zeventien jaar jong schreef hij een prachtig strijkwintet dat - onterecht - altijd in de schaduw heeft gestaan van zijn octet. Dat Felix vóór zijn beroemde vioolconcert in e kl. op zijn dertiende al een ander vioolconcert had geschreven is ook onvoldoende bekend.

„We zenden het hele jubileumjaar ar-

chiefopnames uit," vertelt Sem de Jongh. „Elke week doen we een ander jaar. We maken ook een aantal speciale uitzendingen waarin programmamakers praten met, en uiteraard veel muziek laten horen van, bekenden uit het veld. Op 30 april lanceren we een nieuw kanaal, World Of Jazz, 24 uur per dag jazz en wereldmuziek, met veel aandacht voor muziekactualiteiten, jong talent en live muziek. We doen dat in nauwe samenwerking met de Nederlandse jazz- en wereldmuzieksector.

We onderschatten vaak wat we allemaal in huis hebben in Nederland, dat gaan we laten horen en iedereen, ook de publieke omroep, die daarbij met ons wil samenwerken, is uiteraard van harte welkom. Waarom toch altijd die versnippering? Daar heeft de muziek niets aan. We zijn springlevend, hoewel het financieel toch altijd weer afwachten is of we de begroting rond krijgen. We hebben nu 1723 betalende vrienden, die brengen met z'n allen 78.000 euro op, dat is ongeveer de helft van de begroting. De rest komt van cultuurfondsen, sponsoring en we hebben nog wat eigen inkomsten, we maken bijvoorbeeld af en toe opnames voor anderen. Het blijft toch ongelofelijk dat we dat kunnen voor dit geld. We hebben vier mensen op de loonlijst, de rest, dat zijn er ongeveer 150, is vrijwilliger. Dus het lukt, maar vrienden en donateurs blijven natuurlijk altijd welkom."

Zo gaan we met de Concertzender, hand in hand met Hildegard van Bingen en Bob Dylan, samen met Louis Armstrong en marimbaspeler Tatiana Koleva en al die anderen in al die genres een muzikale volgende veertig jaar tegemoet. We zijn rijk.

Hoe het begon

Amsterdam kon niet achterblijven, vonden de oprichters veertig jaar geleden

Weinig woorden, veel muziek, dat was het uitgangspunt van de nieuwe lokale Amsterdamse zender voor „serieuze muziek," waarvoor in 1982 een stichting in het leven werd geroepen door directeur van muziekcentrum De IJsbreker Jan Wolff (1941-2012) en filmproducent en publicist P. Hans Frankfurter (1932-1996). In een interview dat ze veertien maanden voor de eerste uitzending gaven aan muziekjournalist Frits van der Waa (in *De Groene Amsterdammer* van 5 januari 1983) vertelden ze dat het volkomen logisch was dat de zender er kwam.

aanbod. Maar we lopen in feite vooruit op een ontwikkeling. In Amerika zijn er al zo'n 260 radiostations met *fine music*, en per gemeente zijn er tussen de tien en de veertig plaatselijke zenders. Daar gaat het hier ook naar toe.

Wolff: „In het buitenland, bijvoorbeeld Amerika of Australië, daar zou het niet meer dan gewoon zijn dat een stad als Amsterdam een eigen zender heeft. Het is gewoon raar dat het hier niet is. Andere steden zouden het ook moeten doen. Het hoort bij de decentralisatie die ze vanuit Den Haag willen doorvoeren; de grote steden moeten alleen het voorbeeld geven."

Frankfurter vulde aan: „Amsterdam heeft nu eenmaal een groot

Ik denk dat Amsterdam binnen een paar jaar ten minste vijf lokale zenders zal hebben, elk met zijn eigen aanbod en publiek. We hebben beslist niet de bedoeling tegen Hilversum Vier aan te trappen. We moeten juist verschrikkelijk blij zijn dat die er is, hoeveel er ook aan mankeert. De Concertzender vult een witte plek die Hilversum Vier door de huidige omroepwet niet kon vullen."

Dat vullen van die witte plek begon in maart 1984 op de Amsterdamse kabel, vanuit een studio boven De IJsbreker aan de Weesperzijde. Er werd zeven uur per dag uitgezonden. Van zeven tot negen 's morgens en van zeven uur 's avonds tot middernacht. De programma's werden gemaakt door kenners, critici en wetenschappers.